

0012-

I. N. D. N. 7. C.
DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
SACRAMENTIS
IN GENERE, ET IN SPE-
CIE DE SACRAMENTIS
VET: TESTAMENTI,

Quam
Concedente Venerandâ Facultate THEOLOGICA,
In Alma Marchiarum Universitate,
Eruditorum Ventilationi Submittunt,

P R Æ S E S

JOHANNES SIMONIS,

SS. Theol. Doctor Logicæ Ordin: & Metaph: Extraord.
P. P. & h. T, Facultatis Philosoph. DECANUS,

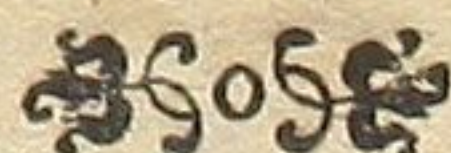
Respondens

JOHANNES CONRADUS Grubusch /

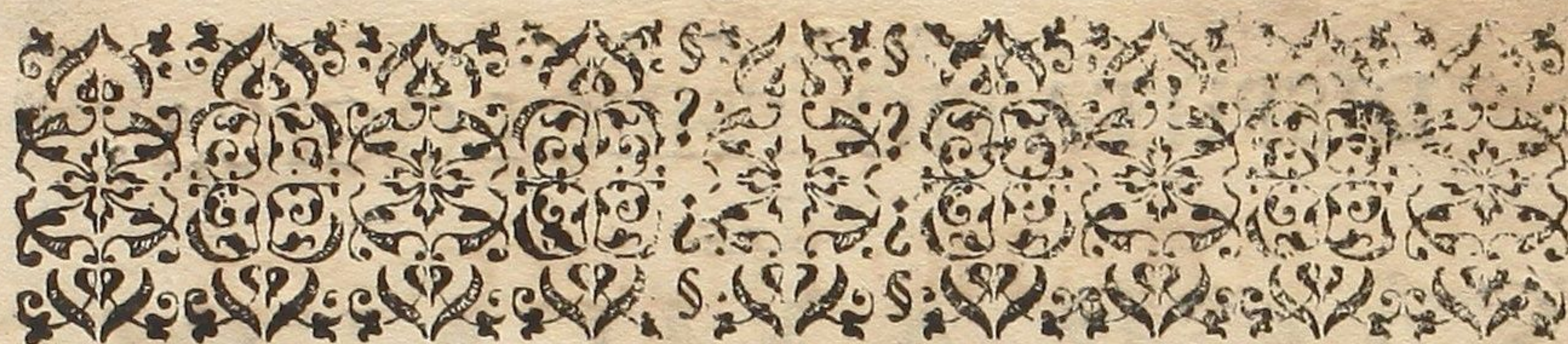
Coth. Anhalt:

die 16 Decembris

Horis locoque consuetis.

Excudit ANDREAS BECMANUS,
M DC LXIX.

SERENISSIMO, CELSISSIMOQVE
PRINCIPI AC DOMINO
DN. EMANUELI,
PRINCIPI ANHALTINO,
COMITI ASCANIÆ, DOMINO
SERVESTÆ ET BERNBURGI,
PRINCIPI PIO, FELICI,
INCLYTO, PATRIÆ PATRI,
DOMINO SUO
CLEMENTISSIMO,

basce

*Studiorum suorum primitias
subjectissime consecrat*

*&
offert*

J. G. G.

17 WA 1718

DISPUTATIO THEOLOGICA

De
SACRAMENTIS IN GENERE ET IN SPECIE DE
SACRAMENTIS VETERIS TESTA-
MENTI.

Vel inde etiam ineffabilis Dei *Φιλανθρωπία* & be-
nignitas adversus genus humanum enitescit, quod non tan-
tum misso unigenito Filio infinita beneficia indulserit morta-
libus, sed & certa atq; infallibilia constituerit dederitq; sigilla, qui-
bus sua beneficia adeo nobis confirmavit, ut homines esse desinere-
mus, si desineremus certi esse de impetratis beneficiis divinis. Debi-
toris adeo vices Deus nemini obligatus velut subjēt, arrbā & chiro-
grapho interpositis promissorum beneficiorum exhibitionem stipu-
lans. Multa admodum nobis jam tum impertijt; Restant multa,
quæ tantum spe tenemus in præsens. Heic ne fluctuemus, arrbā divi-
noq; chirographo opus est, quibus reliquorum acquisitio simul obsi-
gnetur. Arrba & chirographum istud Sacramenta sunt, quibus
tum Vetus tum Novum Fædus obsignavit & confirmavit Deus. Di-
cta fædera non nisi divina pro fundamento habent beneficia. Ho-
rum aliquot retro exposita sunt. Sigillorum seu Sacramentorum se-
quitur contemplatio. Eam hac vice accedimus. Adsis Deus & fave!

SECTIO I. NOMINALIS.

Sacramenti vocabulum perquam ambiguum esse tam no-
tum est, quam quod notissimum. Inde supponimus ejus u-
sum triplicem præprimis esse (1) Politicum. (2) Biblicum. (3) Ec-
clesiasticum. Politicè capitur (1) pro Juramento absolutè tali;
Ita Hieronymus illud juramentum, quod Hippocrates à disci-
pulis suis exigit, *Sacramentum* appellat. (2) pro Juramento mili-

E e

tari,

tari, quo interpositis sacris militiæ addicebantur. (3) pro ipso Mi-
 lite, qui jure jurando militiæ est sacratus. Sic Juvenalis Satyr. 15.
Pramia nunc alia atque emolumenta notemus Sacramentorum,
 2. h. e. militum sacramento adstrictorum. (4) Pro pecuniâ à duobus
 coram judicio contendentibus apud Pontificem in Sacro depos-
 sitâ sub conditione, ut qui vicisset suam auferret, victus verò suâ
 mulctaretur in pœnam temerariæ litigationis, eaque arario sa-
 craretur. Biblicè sumtum notat mysterium seu rem quamvis ar-
 canam. Ita in vulgata Latinâ Bibliorum versione Sacramenti vox
 adhibetur *Daniel. 2. 18, 20, 30, 47. Cap. 4. 6. Eph. 1. 9. cap. 3. 3. c. 5. 32.*
 3. *Col. 1. 27. 1. Tim. 3. 27. Apoc. 17. 7.* Ecclesiastico sensu iterum triplici-
 ter sumitur (1) Latè pro quavis re arcanâ & rationi humanæ na-
 turaliter ignota, divinitus autem patefactâ Ecclesiæ; Ita Patres in-
 carnationem æterni λόγος vocant Sacramentum incarnationis;
 Item pro omni eo, quod aliquid Sacri & occulti significat. Ita
 Hieronymus tom. 1. epist. ad Nepotian. dicit: *Divinorum volumi-
 num sacramenta cognosce: David annos natus septuaginta, bellico-
 sus quondam vir, senectute frigescente non poterat calefieri & c.* (2)
 Strictè pro complexû sacri signi rem sacram significantis, & ipsi-
 us rei sacræ quæ significatur, adeoque pro toto propriè sic dicto
 Sacramento. (3) Strictissimè, idque impropriè & synechdochice
 pro solo signo, seu actione Sacramentali externâ tantum contra-
 4. distinctâ rei signatæ. Ita Patres dicunt: indignos accipere Sacra-
 mentum, non autem rem Sacramenti. Nos secundo sensû acce-
 ptam vocem Sacramenti hoc loco adhibemus. A Sacrando vo-
 cem Sacramenti descendisse, neminem latet, quod à ἱεῖς initiare,
 consecrare, dedicare significatione nihil abest. Hoc Vocabulum
 in sacris literis non proflare mirari nemo habet, cum illæ He-
 bræo Græcoque idioma consignatæ sint, at hoc non nisi Lati-
 num ad profanas Ethnicasque res denotandas inventum, unde
 etiam factum quod Orthodoxorum Theologorum aliquot sub
 5. initium repullulantis Evangelicæ veritatis sigilli signique voci-
 bus uti maluerint; Interim nulli erubuerunt, animadverso, vocẽ
 istam

istam à Doctoribus Ecclesiæ Ecclesiastico valore donatam tan-
tumque in præsens receptam, ut nil amplius hæreat Ethnicæ si-
gnificationis, eandem cum sigilli & signi promiscue adhibere, i-
mo eam longè frequentius. Zwinglio livor præ cæteris insul-
tat, quod scripserit, se magnopere cupere, vocem istam Sacra- 6.
mentum Germanis nunquã fuisse receptam. Sed citantur Zwin-
glii verba arte Sophistis perquam solemnè, h. e. Diabolica, cum
ea verba, quæ sententiam plenè absolvunt, omittantur. Hæc sunt
Zwinglii verba, quæ habet libr. de verâ & falsâ Religione: *Cupe-
rem vocem illam, Sacramentum, Germanis nunquam fuisse rece-
ptam, nisi Germanè esset accepta.* Veriora Synonyma in S. Scriptu- 7.
rà occurrentia agnoscimus *σημεία, σφραγίδες Rom. 4. 11. ἄνθη ἰουδα
1. Petr. 3. 21. ὑποδείγματα Hebr. 8. 5. c. 9. 23. &c.*

SECTIO II. REALIS.

SUBJECTIO I. ESSENTIAM SACRAMENTORUM SISTENS.

Quid Sacramentum sit antequam explicetur, an sint Sacra- 1.
menta, ex more nostro dispiciendum esset. At cum eorum
existentia adeo certa sit, ut nihil certius in Scriptura occurrat,
cumque in Ecclesia non nisi de Essentiâ disceptetur, certum est,
de existentia nemini ullum dubium hæcere. Equidem jam tum
confessi sumus resque ipsa perorat, vocem Sacramenti in S. li-
teris non occurrere; Interim res ipsa inculcatur quàm sapissimè.
Argumentamur ita: Cujus rei in Scripturâ S. traduntur genus, 2.
causa Efficiens, Finis, Materia, Forma, Affectiones, Species &c.
Illud sanè existit daturque. Atqui Sacramentorum in Scriptu-
ra S. traduntur Genus, causa Efficiens &c. E. Minorem, præter
quod ipsius veritas in sequentibus satis firmabitur, hæc loca sta-
bilient *Gen. 17. 10, 11. Exod. 12. 13, 14, cap. 13. 6, 7, 9. Matth. 26. 26, 27. Luc.
22. 19, 20. Act. 22. 16. Rom. 4. 10, 11. 1. Cor. 10. 3, 4, 16. c. 11. 24, 25. Epb. 5. 26.
Tit. 3. 5.* Sed missis his tanquam sat notis, quid sint Sacramenta ex-

3. ponendum potius erit. Genus primum contemplabimur. Hoc quid sit, non superfluo disputatur à Theologis, aliis actionem, signum aliis obtendentibus. Facilis compositu esset hæc controversia, nisi aliud heic subesset dubium, quo ista admodum sustentatur aliturque, num scilicet Absolutorum Entium classi,
4. num Relatorum accensenda veniant Sacramenta. Qui absoluta eadem appellant, causantur (1) quod sint *Instrumenta verè activa, quæ ad Relatorum subsellia nequaquam pertinent.* (2) *Quod ratio signi, quæ in Sacramentis occurrit & causa esse perhibetur cur Sacramenta Relatorum classi annumerentur, non nisi finem & officium Sacramenti exprimat, indeque nullo modo sit de essentiâ ejusdem.* At rectius Relatorum classi accenseri Sacramenta alii propugnant (1) quia *propria Sacramentorum nomina ex ipsâ institutione divinâ Relativa sunt, cum in scripturâ appellantur signa, sigilla, Memorialia, Antitypa.* (2) *Quia tota eorum natura ad aliud refertur, scilicet ad verbum Promissionis & ipsa bona promissa declaranda, testificanda, obsignanda.* (3) *Quia omnia essentialia Relatorum requisita in Sacramentis reperiuntur.* Huic sententiæ & nos merito subscribimus, cum nihil planè subsit causarum solidarum, ob quas Sacramenta Relatorum classi erepta absolutorum inferri deberent. Quippe Instrumenta ipsa in Relatorum censu occurrunt. Nec valet, *Relatio in Sacramentis adversa eorum finem & officium modo notat; Ergo non Essentiam ipsam.* Nam & limes in agro positus ratione finis tantum Relati naturam induit, nec tamen definit esse Relatum etiam ratione suæ quidditatis, quatenus limes est. Habent hoc omnia signa, ut pro suæ Relationis fundamento officium finemque suum agnoscant. At quis neget, fundamentum seu rationem fundandi esse ipsam Relatorum essentiam? Diximus, Sacramentis omnia Relatorum requisita competere. Patet hoc, quia habent Subjectum, nimirum Elementa externa; Fundamentum, scilicet rationem significandi, obsignandi & suo modo exhibendi res signatas, Relatum quod quoad rem à Subjecto non abest. Et denique Correlatum, quod itidem

dem quoad rem cū termino identificatur, ipsas res signatas, scilicet divina beneficia in verbo Dei promissa. Inde est quod idem nobiscum sentiat Lutherus *Tom. 7. Wittenberg. fol. 15. 16,* ubi ita: 8.
Das H. Sacrament des Altars und des H. Leichnams Christi hat auch drey Dinge/die man wissen muß. Das erste ist das Sacrament oder Zeichen; Das ander die Bedeutung desselben Sacramens. Das dritte/der Glaube derselben beyden/wie denn in einem jeglichen Sacrament diese drey Stücke seyn müssen. Das Sacrament mus eusserlich vñ sichtbarlich seyn/ in einer leiblichen Form oder Gestalt. Die Bedeutung mus innerlich und Geistlich seyn/ in den Geist des Menschen. Der Glaube muß die beyde zusammen in den Nutz und in den Brauch bringen. *Item:* Also ist dieses Sacrament in Brodt und Wein empfahen/ nicht anders dann ein gewis Zeichen empfahen dieser Gemeinschaft und Einleibung mit Christo und allen Heiligen. Gleich als ob man einem Bürger ein Zeichen/ Handschrift oder sonst eine Losung gebe/ daß er gewis sey/ er soll der Stadt Bürger/ derselben Gemein Gliedmas seyn. *Plura hujus sententiæ ex Luthero, Loffio, Georg. Mylio, Huttero, Lobechio vide apud Wendelin. Exercit. Theol. vindic. Exerc. 76. §. 9. Vide etiam Brochmandum System. Univers. Theol. Artic. 32. Sect. 3.* Cum igitur certum sit & utrinque in confesso, Sacramenta signa esse, seu signi rationem sustinere, dubium restare nullum potest, quin pariter Relata sint. Qualia vero sint signa quærenti, 9. respondemus, esse non tantum purè significativa, sed & obsignativa & verè exhibitiva. Quemadmodum si quis hæredi testamentum obsignatum; Vel si Princeps alicui certas opes interpositâ apochâ, seu literis fiducialibus propria manu exaratis & appenso sigillo obsignatis daret, ita ut is cui hæ literæ seu testamentum datum est, jam tum actu inciperet frui datis seu Legatis. Hic quidem bona ista literis illis secundum essentiam suam non includuntur, nec horum bonorū vehicula illæ literæ existunt, ut saccitrici & crumena nummorum, interim negari non potest, verè & realiter illa bona offerri per istas literas. Hæc valde displicent 10.

Calovio, unde in Metaph. Divin. part. Gen. cap. 25. tale porisma proponit: *Signum pure significativum idealiter tantum rem sistit. Et vice versa: Quicquid non exhibet rem ipsam, verè & realiter, sed representat tantum eandem idealiter, id est signum nudum, pure σημάδιον, non verò signum exhibitivum vel μετέδοξινόν.* Totusque in eo est, ut probet Reformatos, quos Zvinglianos appellat, variis insimul scommatis & dicteriis in eos congestis, nuda tantum signa in Sacramentis credere. Summarationum hæc est; *Reformatorum Sacramenta esse talia signa, quæ rem ipsam non exhibent, nisi idealiter.* Resp. Idealiter exhibere dupliciter hoc loco capi potest (1) pro exhibere speciem tantum & figuram imaginariam. (2) Pro exhibere rem ipsam quidem, sed non per essentiam, formam & ἀδιασσίαν sensibus externis, verum intellectui præsentem. Velut venditor clavium traditione ipsas ædes revera & realiter Emptori tradit. Illud de nostris Sacramentalibus signis falsissimum est; Hoc verum quidem, sed incommoda & indigna phrasi expressum, cum id tantum, quod ἴω realiter exhibere opponitur, idealiter exhibere significet, nequaquam verò hoc, quo essentialiter & indistanter sensibus externis exhibere exculditur. Calovius Nostratibus duplicem impingere satagit ineptitudinem: (1) quod idealem & realem præsentiam confundant; (2) Quod signum nudum existiment ideo dici, quod à respectu signandi nudum atque vacuum sit. At hæc non nisi cum majori ineptitudine. Iteratam designat principii petitionem, quando negat ex nostra sententiâ rem signatam non exhiberi per signa. Nec ὁμωνυμία vocis fallimus, dum realem statuimus præsentiam rerum cœlestium in Sacramentis. Id omne enim reale est, quod ab intellectu non fingitur. Atque non est Intellectus figmentum exhibitio ædium per traditas claves &c. Ita nec figmentum Intellectus est exhibitio rerum cœlestium per Sacramenta, quamvis in his non essentialiter concludantur. Ipse Calovius ὁμωνυμία vocis fallit, cum vocem realiter exponit per essentialiter, formaliter, indistanter &c. Quem sensum vocis Realis nec Scriptura

ra

ra nec Philosophia de Sacramentis & signis agens probat. Nunquam scriptura aut sana ratio propterea sacramenta appellat signa exhibitiva, vel talia esse implicite docet, quod eadem rem signatam ita in se contineant, ut saccus triticum aut crumena nummos. Quis aquam in Baptismo diceret vehiculum Sanguinis Christi? Et tamen signum est non tantum significans sed & exhibens Sanguinem Christi, cuius adspersione anima à peccatis æq; ut aquæ adspersione corp⁹ à sordibus suis purgatur. Atqui Baptismus est Sacramentum: Ergo datur Sacramentum, quo non ipsa res signata secundum essentiam & contactum exhibetur, quod contra Calovium satis esse potest, asserentem in omnibus symbolis Sacramentalibus rem signatam ita præsentem esse, ut secundum essentiam & contactum iis includatur. Negat Calovius ^{14.} *fidei hanc esse virtutem, ut res absentes realiter possit sistere præsentem & exhibere realiter, cum aperta sit Contradictio, rem absentem realiter præsentem esse realiter.* Resp. Iterum ^{quævis} vocis ludit Calovius, dum realem præsentiam accipit pro locali corporis essentialiter considerati indistantiâ, de quâ cum Calovio consentimus, at contra Calovium constantissimè negamus, quod talis necessaria sit & in Scripturâ S. promittatur. In faciem autem Scripturæ S. contradicit Calovius, dum fidei talem vim denegat, ut res absentes possit realiter præsentem sistere, voce realiter accepta pro non fictè, non imaginariè, sed verè & secundum rem ipsam. Negari non potest, quod Spiritualis manducatio *Job. 6.* describatur, At certum simul est, non imaginariam, fictam ^{15.} & phantasticam sed veram & realem intelligi carnis Christi præsentiam, cum caro Christi ita Spiritualiter manducata & sanguis spiritualiter bibitus verè sit cibus & potus, perhibente ipso Christo *vers. 55.* Sed talis spiritualis manducatio annon fide peragitur? Et nonne fides est id, *quo extant quæ sperantur, quæque demonstrant, quæ non videntur Hebr. 11. 1?* En realem præsentiam realiter absentium! Num negabit Calovius, *Christum in nobis habitare per fidem*, sed an & hæc inhabitatio idealis est & phantastica?

Numne.

Num ne per fidem diem Salvatoris vidit Abraham Job. 8. 56. Hebr.
 11. 13? Nonne Patres in V. T. eandem escam Spiritualem nobiscum
 ederunt & eundem Spiritualem potum biberunt 1. Cor. 10. 3, 4? Ve-
 rum an id fictè tantum & phantastice factum, non realiter & ve-
 rè? Rectius Calovio hac de re sentit Syngramma Suevicum, ,
 dum ita: Remotus erat Agni Paschalis tempore Christus & ab au-
 ribus & ab oculis carnalibus, præsentissimus tamen erat fidei, qua
 motis alis suis ex hoc mundo in Spiritualem transvolat, & pro na-
 turâ visus Dei, quæ Christi sunt, videbat. Sic enim Deus omnia, etiam
 16. futura sibi præsentia videt. Recipio, fidei omnia præsentia esse ra-
 tione contemplationis; Nam & inde sequitur, non quidem indi-
 stantia localis, sic enim non fidei sed sensuum esset objectum, sed
 inde sequitur existentia realis præsentia, nam quæ fides contem-
 platur, illa eidem etiam præsentia sint oportet; Fidei, inquam,
 non sensibus vel corpori ipsi per localem contactum & indistan-
 17. tiam. Ridiculū est, quod Calovius dicit; Si fides res verè absentes
 facit verè presentes, fidem falsò res apprehendere, quia apprehen-
 deret res non quales sunt, sed quales non sunt & c. Quali quis Refor-
 matorum doceret, fidem res absentes apprehendere præsentia,
 prout absentes sunt. Fides res secundum essentiam & distantiam lo-
 calem absentes, absentes esse sinit, & ut, non quidem sibi, sed sen-
 sibus externis & corpori absentes apprehendit, easdem verò ut si-
 18. bi & intellectui præsentissimas concipit. Præcipitantiā ar-
 guit, dum dicit: Si fides res absentes facit verè presentes, nihil erit
 causa nisi tanquam sui objecti. Quam inconsequentiam quis
 palpare etiam potest. Non sequitur; E. fides est causa objecti sui;
 Nam objectum non ponit, sed præsupponit & jam tum positum
 apprehendit; Uti intellectus objectum suum, quod sibi præsens
 est & contemplatur, tum non ponit, sed præsupponit, sed hoc se-
 quitur; E. Fides est causa objecti sui non secundum se & in statu
 reali spectati, sed objecti sui apprehensi & concepti, quatenus ap-
 19. prehensum est. Distinctionem inter promissionem & rem pro-
 missam probe norunt Reformati. Interim verum non est, pro-
 missio-

missionem quidem fidei præsentem esse, sed non rem promissam. Nam promissio non tantum fidei præsens est, ut credamus aliquid nobis promissum esse, sed etiam sensibus, ut audiamus, videamus vel legamus factam promissionem. Quod verò res promissa fidei præsens sit & quomodo hoc fiat, satis probatum & ostensum est hætenus. Quantum ad id quod Calovius secundam orationem ineptitudinem Reformatorum vocat satis ineptè, dicimus, quod signa tunc demum non sint nuda & vacua, quando rem signatam simul contineant & in se concludant, uti saccus avenam, pera pecuniam, vacuum & inane figmentum esse, contra clarissima Spiritus S. eloquia excogitatum, quicquid in contrarium dicat Menzerus. Cerrè in baptismo aqua est signum Sanguinis Christi non inane & vacuum, & tamen ut vehiculum non continet Sanguinem Christi essentialiter & indistantià locali præsentem, uti crusta panis medullam. Nec à Menzero vel Calovio demum discere habent Reformati quod signi formalis ratio in significatione consistat; Interea notum simul est Calovio, quod non una sit signorum ratio. Etenim signa tantum significativa, uti hedera vini vendibilis, mappa ciborum apponendorum &c. rectè vacua & inania dicuntur ratione eorum, quæ rem simul (quamvis modo signis conveniente,) exhibent, qualia sunt traditæ claves ædium emtarum, testamentum Legati, corona regni, vexillum homagiale Principatus, annulus Sponsæ &c. Quæ similia more suo non declamat Beatus Dn. BERGIUS, ut more suo calumniatur Calovius, sed acutè & perquam appositè adducit ad veritatem sententiæ nostræ explicandam evidentius. Horum namq; signorum longe aliam rationem esse quàm istorum cœc' est, qui non videt. Et sic dicimus signa Sacramentalia prout à nobis explicantur non esse vacua à re significata, uti illa sunt, sed esse verè & realiter exhibitiva, uti hæc. Per calumniam igitur Nostratibus affingitur, quod ideo signa non vacua dicat quia non sunt vacua à significatione. Quæ porro de reali & respectiva rei signatæ præsentia multis edisserit Calovius, illorum inanitas ex dictis abunde eni-

23. de enituit. Verbo: Si signa exhibitiva propterea talia essent, quia signatas res complexū locali & essentiali continerent, non tam signa forent & objectum fidei, quàm res signata & objectum sensus. Non enim sui tantum sed & rei signata speciem sensibus simul & immediatè ingerit, uti saccus granis repletus non tam sui quam granorum & frumenti speciem illicò sensibus sistit; Jam verò *Signum est* definiente Augustino, *quod præter speciem quam ingerit sensibus, aliud facit in cognitionem venire.* Sed à Calovio ad thema nostrum revertimus. Cum ergo Sacramenta signa sint & propterea Relatorum classe comprehensa iis non repugnamus, qui genus Sacramentorum dicunt esse signum; At quia nos non abstractè accipim⁹ vocabulū sacramenti pro signo sacro, sed concretè pro signo & re signata simul, malumq; generis loco adhibere Actionem, cum illud hoc modo foret genus inadæquatum & remotius, at hæc naturæ Sacramentorum adæquate & propius responderet. Causa Efficiens Sacramenti est vel Sacramenti instituti, vel administrandi. Illa est solus Deus, cum ejus tantum sit promittere & dare gratiam, foedus cum Ecclesia inire & donum Justitiæ conferre; Quidni & ille solus gratiæ, foederis & remissionis peccatorum signa institueret? Vid. *Ezech. 20. 18, 19, 20. Job. 1. 33. 1. Cor. 11. 23.* Idque præstat Deus non mediatè, per creaturam, Angelos aut homines, sed immediatè per se solum, adhibito verbi sui instrumento, quod verbum est partim mandati, administrationem & usurpationem Sacramentorum definiens; partim promissionis, usum eorum ac efficaciam declarans dispensatione interim hominibus, suis in Ecclesiâ Ministris & œconomis commissa. Christum autem *θεόν θεωπόν* heic nō excludimus, cum sit Mediator inter Deum & homines, unà cum Patre Deus, observatâ tamen antiquâ Patrum regulâ, verbo operante,
26. quod verbi est, & carne exequēte quod carnis est. Inde cum solus Deus potestatem habeat Sacramenta instituendi, eorumq; solus autor existat. spōte suâ fuit (1) Cuj⁹ non potest ostendi divina institutio, immediatè à Deo profecta & per Prophetas vel Apostolos
- Ec-

Ecclesiæ commendata, illud non esse verum Sacramentum. (2) In Sacramentorū Essentialibus non debere vel posse quicquam humanā auctoritate mutari, cum scilicet pēdeant à solius Dei institutione, uti nec (3) in verbis Substantialibus Sacramenti. (4) Sacramentorū virtutem & efficaciam pēdere ex divinā institutione & ad Deum autorem unicè referendam esse. Administrandi Sacra-27.
menti causa Efficiens non sunt Angeli, sed homines & ij quidem quibꝰ Evangelii sui præconiū speciatim commisit, verbi ministri & œconomi 1. Cor. 4. 1. Ne peccetur contra εὐσχημοσύνην & ἑξίω, quæ in Ecclesiâ observari debet ubique. Nullus proinde Necessitatis casus obtendi potest, quo vel Laicis, vel Mulierculis, nedum Ethnicis aut Judæis permissum esset Sacramenta administrare, cum administrationem Sacramentorum & prædicationem verbi arctissimè conjungat Scriptura *Matth. 28. 19, 20* *Hebr. 5. 4.* Ve-28.
rum enim vero ut ut in dispensatore Sacramentorum necessariam esse ad hoc munus vocationem ex Scripturâ liquidum est, non tamen ad integritatem Sacramenti præcisè necessariam esse Ministri sanctitatem autumamus. Sed quia minister non suo sed Dei nomine in hac administratione agit, dignitatem vel indignitatem Ministrorum, integritati vel efficaciam Sacramentorum aliquid addere vel detrudere posse negamus; Uti nihil derogabatur dignitati verbi Dei ab iis, qui ex contentione Christū annunciabant non sincerè *Phil. 1. 15, 16, 17, 18.* Nec quicquam præjudicabat mandatis Phariseorum populo ex lege Dei propositis, quamvis eorum opera mala essent & dicerent, quæ ipsi non facerent *Matth. 23. 3.* Quippe occulta nonnullorum ministrorum infidelitas fidem Dei inanem nulla reddet *Rom. 3. 3.* De intentione 29.
Ministri, qua facere intendit id in Sacramenti administratione, quod Deus in Ecclesiâ fieri præcipit eā necessariā esse judicamus non ad integritatem & Essentiam Sacramenti, sed ad integritatem & inculpabilitatem Ministri. Validum proinde etiam nunquam indicamus Sacramentum, licet fiat sine tali intentione Ministri, modo institutio Christi & alia in Sacramento necessaria obser-

ventur. Quia absurdum dogma illud merito statuimus, quo in-
 tentio Ministri de ratione & essentiâ Sacramenti esse perhibetur,
 cum per id labefactetur certitudo fidei & consolationis, quam
 ex Sacramentorum perceptione speramus, salusque hominum
 ab impij ministri penderet arbitrio & causa Instrumentalis de-
 30. rogaret actioni & efficaciam Causæ Principalis. Materia Sacra-
 menti est duplex Externa & terrestris & Interna atque Cœlestis.
 Externa sunt signa, Interna est Res signata. Signa non Naturalia
 sunt, sed ex instituto dependent; Suntque iterum & Elementa-
 ria, & Ceremonialia. Elementare non est Accidens sed substan-
 tia & quidem corporea, quæ à communi usu ex Instituto Dei se-
 gregata, rebus internis atque Spîritualibus significandis, obli-
 gnandis & præbendis destinata est. Non enim sensibilem tantû
 in genere sed & in specie visibilem Substantiam Sacramentorum
 31. ratio requirit. Nominè Ceremonialis signi actionem intelli-
 mus & per hanc ritum à Deo institutum, tum à Ministro Dei vi-
 ces agente, tum à fidei percipiente observandum; Quæ ut signi
 quali partem facit, externa tantum est; Nam actio interna non ad
 ritus, ceremonias & signa, sed ad rei significatæ perceptionem
 pertinet. Ultraque ergo signa in externos sensus incurrentia mēti
 nostræ res alias plane Spîrituales & cœlestes ingerunt, intelligen-
 32. dasque & per fidem obli gnandas proponunt. Interna materia seu
 res signata est ipse Christus cum beneficiis suis, Justitiâ, Sapi-
 entia, Sanctificatione, Redemptione *1. Cor. 1. 30.* At enim *Effecta*
sunt Sacramentorum, beneficia Christi: Non ergo poterunt esse Sa-
cramentorum materia. Resp. Effecta Sacramentorum propriè
 sunt obli gnatio promissionum Evangelicarum & fidei nostræ
 confirmatio, non autem ipsa recensita beneficia, quæ à Sacra-
 mentis non producuntur, sed nobis confirmantur & obli gnantur;
 Cumque non abstractè pro signis tantum Sacramenta capi-
 amus, sed concretè pro Signis & rebus Signatis, nihil obstat quo-
 minus res signatæ & materia esse possint, Sacramenta constitu-
 ens, & alio respectu Effectus, quatenus scilicet à dignâ & satis
 con-

conveniente signorum usurpatione dependent. Cum enim sa-
cra signa eâ devotione & dignitate accipimus, quâ Christus ea-
dem accipi jussit, res signatas participamus simul. Verbo: Effe-
ctus sunt Sacramentorum beneficia Christi, si Sacramenta ina-
dequatè sumantur sin adequatè, non item intellige Effectus non
Phylicos, quasi ex legitimâ Sacrorum signorum tractatione na-
turaliter fluerent, sed tales quos Christus prabet suis, qui signa ri-
tè usurpant, at non nisi Sacramentali præbitione. De Formâ Sa-
cramentorum in Ecclesiâ non convenit. Valde exagitantur No-
strates, qui Analogiam atque respectum inter signum & Rem si-
gnatam pro Formâ habent. At si rem accuratius examinemus,
apparet, totam controversiam non tam de re, quàm de verbis
esse. Utraque pars litigantium concedit Formam esse etiam acti-
ones à Christo in Sacramentorum administratione adhibitas &
adhiberi jussas; Concedit etiam utraque pars, Analogiam signi
ad rem signatam quàm maximè necessariam esse. Vide Broch-
mandum *System. Univers. Theol. Artic. 32. Quæst. 10.* Lis tantum
est, an illa actio tantum sit Forma, an verò nominata Analogia
simul? Affirmato hoc, illud Negant Reformati, contrarium te-
nentibus Adversariis. Quicquid sit de hoc dissensu, sententiam
nostram ita explicamus: Ex utriusque partis confessione no-
tum est, materiam dari duplicem. Externam Elementa, quæ no-
bis signa appellabantur Elementaria, quibus nos signa Ceremo-
nialia adjungimus scilicet actionem, & Internam, scilicet Rem
signatam. Si ergo absurdum non est, duplicem statuere Sacra-
mentorum materiam, quomodo absurdum erit, statuere dupli-
cem Elementorum formam? Etenim necesse est, ut nō tantum
actio illa externa & elementa per certam Formam pariter exter-
nam specificentur & ad certum & peculiarem essendi modum
restringantur, sed etiam ut interna materia ab esse absoluto suo
ad esse singulare & respectivum per Formam sibi responden-
tem determinetur. Illud præstat actio non ut sic & in genere
considerata, sed in specie illa, quæ à Causa Efficiente primum ad-
hibi-

hibita & impofterum adhiberi iuffa, quatenus talis, adeo ut Forma Externa non tam fit Actio, quam ad imitationem & manda-
36. tum Autoris adhibita Actio; Hoc præftat Analogia & *ἁέσις* signi ad rem signatam, quæ propterea Forma Interna nobis appellatur, quia rem signatam ita determinat, ut cum materiâ externa Sacramentum constituere & absolvere possit. Non enim Christus ejusque beneficia in se & absolute spectata Sacramenti essentiam ingrediuntur & constituunt, sed quatenus per externa Elementa singularibus & peculiaribus actionibus & ritibus à communi usu separata & adhuc destinata significantur, obsignantur
37. & exhibentur. Nihil derogant sententiæ huic, quæ vulgò opponuntur, sc. quod *hæc ἁέσις Analogia* (1) tollat discrimen Sacramentorum V. ac N. T. (2) Non det esse suum Sacramento, (3) Sacramenta V. T. statuat Illustriora Sacramentis N. T. (4) Confundat Sacrificia ac typos reliquos V. T. cum Sacramentis propriè sic dictis. Resp. ad (1) Verum discrimen non tollit, sed fictum illud & *ἄγραφορ*, quo Sacramenta V. T. perhibentur fuisse tantum significativa; Nova autem ita exhibitiva, ut res signata in iis indistanter & corporaliter hæreat. Citata loca *Col. 2. 17. Hebr. 10. 1.* id non probant, siquidem non de Sacramentis V. T. loquuntur, sed de ceremoniis Legalibus & Sacrificiis; Hæc appellantur umbra rerum futurarum, cum præfigurarint Messiam in carnem venturum, qui unica oblatione consecraret in perpetuum eos, qui sanctifican-
38. tur *Hebr. 1. 14.* Vide etiam *Hebr. 9. 12, 26.* Ad (2) Negatur simpliciter, quod non det esse Sacramentis. Contrarium ante ostendimus. Ad (3) Iridem hoc fallit, cum Analogia illa non tam consistat in similitudine signi substantialiter accepti, cum substantia rei signatæ, quam in simili nutriendi efficaciam, quæ major est in signis N. T. quandoquidem panis & vinum corpus magis nutriunt, quam caro agniculi. De Baptismi Elemento res adeo clara est, ut probatione nullâ sit opus. Deinde & verba clariora Sacramentis N. T. addita sunt, quibus ratio & finis eorum explicatur, qualia Sacramentis V. T. adjuncta esse non legitur. Ad [4] si ro-

tara.

tam rationem Sacramenti in Analogiâ ut eunque & promiscue
tali consistere diceremus, ratio hæc aliquid obtineret. Verum
nos non in nuda Analogia, sed etiam in Actione formam Sacra-
menti collocamus; Nec in quavis Analogia, sed in tali quæ pro-
pria sit solis Sacramentis; Inde nequaquam Sacrificia cum Sacra-
mentis confundimus. Explicari hic etiam solet unio inter signū^{39.}
& Rem signatam intercedens; At cum hæc partim ex modo di-
ctis, partim ex iis, quæ retro ad Generis evolutionem attulimus,
constent, actum agere nolumus. Finis Sacramentorum cum eo-
rundem effectis concurret, tantum ut intentio ejus, impetratio
horum causa existat. Estque tum Primarius, tum Secundarius.
Primarius respectu Dei instituentis & conferentis est obsignatio
divinæ Gratiæ; Respectu hominum accipientium excitatio, con-
firmatio & incrementum fidei. Secundarius est testificatio offi-
cii nostri erga Deum & charitatis erga proximum ut & tessera
publicæ fidei professionis. Et hæc simul effecta sunt Sacramen-
torum per se. Per Accidens ad Sacramenta consequuntur (1) Ca-⁴⁰
stigationes fidelium Sacramentis non conveniente religione u-
tentium 1. Cor. 11. 30. (2) Pœnæ infidelium *accipientium Sacramen-
ta absque fide & pedibus conculcantium sanguinem fœderis, per
quem sanctificati erant Hebr. 10. 29.* Objectum Sacramentorum à
materia internâ seu re signatâ non abest. Circa hanc enim signi-
ficandam, obsignandam suoque modo exhibendam Sacra-
menta occupantur; Estque Christus cum beneficiis suis. Adver-
te tamen, inadæquatum objectum denotari, ratione signorum,
modò acceptum, cum si adsignandum foret adæquatum, id à
materia Sacramentorum totali nihil abesset. Subjectum est (1)
cui Sacramenta constituta sunt. (2) A quo recipiuntur actu. Illud^{41.}
sunt non Angeli, sed homines iique viventes & in universum o-
mnes. Cum enim Ipsum Gratiæ fœdus ad omnes pertineat, uti-
que & signa atque sigilla fœderis ad omnes pertinebunt. Hoc ve-
rò sunt soli Christiani, qui per hæc à cœtibus infidelium discer-
antur. Nec tamen sunt omnes, quibus externa signa conferun-
tur,

tur, sed ii tantum qui sacra signa dignè participant, hoc est, soli E-
lecti & fideles. Heic & contradictiones acerrimas & calumnias
etiam sustinere coguntur Nostrates, dum pertinacissimè propu-
gnatur, non tantum fideles sed & infideles verum subjectum es-
se Sacramentorum, & Nostrates fidem ad essentiam Sacramen-
ti concurrentem credere. Necessitatem fidei admittunt quidem
Adversarii, sed non nisi ratione fructus inde percipiendi. Rem
42. omnem breviter expeditam dabimus: Sacramenta capiuntur
vel (1) Absolutè, in se & esse suo, vel (2) Relatè ad participantes.
Illo modo sumpta tantum abest ut in Essentiæ societatem admit-
tant fidem, ut fides huc planè non pertineat nec quicquam faci-
at ad Sacramentum, cum non nisi ex institutione Dei & explica-
tis supra eorum materiâ atque formâ eorundem esse dependeat.
Contrà si hoc modo capiantur. Inde non de Sacramentorum
essentia, sed eorundem participatione quaeritur. Ad hanc tam
necessariam esse fidem statuimus, ut sine hac nullo modo parti-
cipari possint Sacramenta totaliter & adequatè accepta. Non
tantum non profunt sine fide, sed ne quidem percipiuntur, cum
heic percipi & cum fructu atque salutariter percipi adeo arctè
connexa sint, ut fere idem existant, solaque fides illud organon
sit, quo horum potissima pars percipiatur. Etenim Sacramenta
adequatè accepta inania & sine fructu esse non possunt *Job. 6. 54,*
56. Horrendum namque auditu est pariterque absurdissimum,
Christum ejusque sanguinem atque beneficia sanguine eij par-
ta sine fructu esse. Imo *αὐτὴν γὰρ φόνον* est, margaritas porcis & san-
43. ctum canibus objeci. Præ reliquis nobis hæc Adjuncta occur-
runt: (1) Sensibilitas. (2) Perspicuitas. (3) Necessitas. (4) Efficacia
identitas. Sacramenta primò sensibilia sunt, nec tantum au-
ditus objecta, qualia nobis Papicolæ eudere satagunt, pœnitenti-
am, &c. pro vero sacramento habentes, sed etiam visus atque
tactus, imo gustu & olfactu nonnulla quoque percipiuntur. Hoc
namque humano & nobis conveniente modo Deus pro *Φιλαν-
θροπία* suâ fidei nostræ infirmitati consulere voluit, ut certissi-
mum

vitam in se non habere, qui non ederit de carne Christi & biberit de san-
 48. guine ipsius *Joh. 6. 53.* Excipis, vel non excludi heic extraordinario modo & si-
 ne Sacramentis datam salutem, vel citata verba non de Sacramentali sed de Spiri-
 tuali manducatione & bibitione tantum loqui. Resp. ad (1) dari talem singula-
 rem & extraordinarium modum, quo sine omni māducatione carnis Chri-
 sti salus æterna alicui obstringat, probandum est. (2) Si allegata verba de Spi-
 rituali manducatione & bibitione tantum loquantur, utique hec ad vitam
 æternam obtinendam sufficet, quid ergo multum vexantur Reformati o-
 rali manducatione, de quâ ex omnium confessione id tam clarè non pro-
 49. nunciatum est, quod pronunciatum legitur de Sacramentali. Per Efficaciæ
 identitatem, quam pro quarto Sacramentorum adjuncto habebam, id vo-
 lumus, scilicet omnia Sacramenta propriè sic dicta cum Veteris tum Novi
 Testamenti convenire ut causa Efficiente, cum omnium autor Deus sit, ita
 cum primis re significatâ, qui utrimq; est Christus cum omnibus suis bene-
 ficiis, & fine atque effectu, nimirum significatione, sacramentali exhibitio-
 ne & ob signatione rei signatæ; Item instrumento rem signatam percipien-
 di, puta fide. Cum ergo ubique idem adest causa, objectum, instrumentum
 & effectus, quidni in omnibus eadem efficacia aderit. Quamvis differenti-
 am non ignoremus, sed ipsimet inter Sacramenta Veteris & Novi Testamēti
 50. ita distinguamus, quod in utroque Test. habeant (1) distincta signa & ritus
 externos distinctos. (2) Sacramenta N. T. usu faciliores sint præ Sacramen-
 tis V. T. (3) Illa V. T. Christum exhibendum, hæc N. T. Christum exhibitum
 respiciant, modo adeoque significandi à se invicem differant. (4) Illa sint
 plura latius diffusa & obscuriora; Hæc pauciora, augustiora & significanti-
 ora. (5) Illa ad pauciores, hæc ad omnes homines pertineant. (6) Illa tantum
 ad Messiaæ adventum in carnem; Hæc ad Messiaæ reditum ad Judicium adeo-
 51. que ad mundi finem usq; sint duratura &c. Attamen eam admittere diffe-
 rentiam non possumus, quâ Sacramenta V. T. à Sacramentis N. T. dicuntur
 distare *ut nuda Umbra & Substantia adumbrata*, quasi Illa non nisi umbram
 habuerint venturi Christi, hæc verò Christum actu & re ipsâ in carne exhi-
 bitum, ipsâ carnis assumptæ substantia præsentem sistant. Differentiam hanc
 ipse Spiritus S. luculentissimè refutat in Scripturâ S., dum asserit *Patres eun-
 dem cibum Spiritualem nobiscum edisse* 1. Cor. 10. 3, 4. *Agnum ab initio mundi
 mactatum esse* Apoc. 13. 8. Item Sacramenta V. T. itidem fuisse *figilla Justitiæ
 & adminiculum fidei in Messiam* Rom. 4. 11. Excipi quidem solet contra pri-
 52. mum Scripturæ testimonium, *non diei Veteres edisse eandem Spiritualem es-
 cam nobiscum, sed intelligi, quod inter se eandem ederint, scilicet Mannam de-
 serti.* Resp. Contrarium nostraque adeo interpretatio patet (1) quia illa esca
 appel.

appellatur Spiritualis, an verò hoc de Mannâ deserti dici potest? (2) Quia illa Petrà, ex quâ biberunt Israëlita, appellatur Spiritualis fuitque ipse Christus. Idem & noster cibus potusque est, per quem omnes Sancti in V. T. salvati sunt, ubi contra ne unum salvatum perhibet Scriptura per cibum potumque corporalem. (3) Nostram interpretationem & Apostoli scopus exigit. Dehortatur quippe Apostolus Corinthios à prophanatione Symbolorum Sacramentalium, cum talis prophanatio malè cesserit veteribus Israëlitis; Rationem consequentiæ reddit ab identitate cibi potusque, quod nempe earundem rerum celestium Sacramenta fuerint deserti Manna & aqua quarum nostra symbola cœnæ dominicæ, panis & Vinum, quæ minus dignè & religiosè Corinthii tractabant. Eadem esca non nobiscum, sed Israëlitarum tantùm inter se si fuisset, quæ ratio esset consequentiæ ab identitate escæ & potus desumptæ? Ex dictis igitur liquet, Sacramentum esse actionem sacram, à Deo immediatè institutam, quâ per signa externa Christus & beneficia ejus unicuique ritè usurpantium exhibentur, obsignantur & significantur.

SUBSECTIO II. SPECIES SACRAMENTORUM EXAMINANS.

PRO varietate Status Hominum Sacramenta etiam variant. Quædam ob-
tinuere in Statu Instituto ante lapsum; Quædam in Statu destituto & post
lapsum. Ante lapsum duo fuerunt, alterum Imperatum & Immortalitatis;
Alterum Vetitum & Probationis. Illud à fine *Arbor Vitæ* appellabatur, non
quod vitam naturali vi vel conferret vel conservaret, quia eam jam ante
homo habebat & certo nihilominus moriturus fuisset post lapsum, quanquã
comedisset de hac arbore *Gen. 2. 7. 7.* Sed Sacramentaliter, quod immortali-
tatis esset tessera & Symbolũ iis, quibus ejo fructu vesci licebat, hoc, scilicet
Vetitum & probationis ab eventu & experimento appellatum est arbor
Scientia Boni & Mali, quia nimirũ homo post esum illius sciturus & exper-
turus erat, quantum bonum amisisset, & in quãtum sese præcipitasset ma-
lum. Ab hujus folius esu abstinere jussus erat ad probandam Deo debitam
obedientiam; Non quod omnis Scientiæ expertem Deus hominem esse
velleret, cum ipsi jam concreatum esset judicium, quo inter Virtutes & vitia
discerneret, sed ne plus sapere cuperet, quàm decebat; Et ne proprio sensu
confusus excusso Dei jugo arbitrum se Boni & Mali ac Judicem constitueret.
Illa quæ post lapsum viguerunt iterum duplicis ordinis sunt. Sunt enim tũ
Veteris tum Novi Testamenti. Illa iterum Extraordinaria & temporaria fu-
ere, atq; Ordinaria & Fixa. Temporaria fuerunt ea, quib9 semel tantùm, vel
ad certum tempus usq; est Deus, ut *diluvium Gen. 7. 6.* *Transitus per mare rub-
rum Exod. 14. 22.* *Commeratio sub nube Exod. 13. 21.* quæ tria veluti quidam ba-

primo V. r. extitere. manna è coelo data *Exod. 16. 15.* Et aqua è Petra *Exod. 17. 6.*
 Velut Eucharistia & potus Spiritualis fuerunt *1. Cor. 10. 1, 2, 3.* Nam illa,
 quæ Noæ & Familæ ejus obtigit, ex aquis liberatio signum fuit Ecclesiæ è
 peccati & mortis gurgite ad novam vitam spiritualiter liberatæ. Sic transi-
 tus per mare rubrum & commoratio illa sub nube cœlestem Spiritûs vim
 adumbrante typi & symbola fuerunt ablutionis à peccatis atq; regenera-
 tionis ut adumbratio efficacix cœlestis Spiritûs, Item Manna è coelo & aqua
 è Petrà profluens, Coenæ instar fuerunt, & spirituales Christi alimoniam
 significabant & credentibus verè offerebant, fide spiritualiter percipien-
 dam. Unde Apostolus loco jam citato Mannâ appellat cibum spirituales
 4. & Petram spirituales potum & sacramentaliter Christum. Fixa & Ordina-
 ria rursus duplicis generis sunt. Unû est universale & commune omnibus
 hominibus & in horum gratiam etiam brutis, Iris scilicet, seu Arcus Cœle-
 stis, quem Noæ & toti ejus posteritati in signû & pignus constituit, quo te-
 staturus est, se diluvio non dissipaturum terram posthac *Gen. 9. 9, 10, 13.* Et duo
 Specialia; Alterum Circumcisio, alterum Agnus Paschalis audit. De quibus
 tamen constat quod interdum longo tempore omissa sint, jam Deo nõ im-
 probante aut tolerante saltem. Sic Circumcisio totis quadraginta annis, qui-
 bus per desertû peregrinabantur Israëlita, intermissa est *Jos. 5. 6, 7.* Jam in-
 curia hominum, ut Pascha *2. Reg. 23, 22.* Circumcisionis institutæ causa Effici-
 ens est Deus *Gen. 17. 10.* De Circumcisionis Administratæ causa res incerta
 est; Certissimum verò, Circumcisionis primitus administratæ fuisse Abra-
 5. hamum *Gen. 17. 23. cap. 21. 4.* An verò ex hoc tempore Patriarchæ tanquam
 capita familiarû & Doctores Ecclesiæ tantisper Sacramentum Circumci-
 sionis administraverint, dum Sacerdotium Leviticum institueretur, huicq;
 deinde cum aliis Ecclesiastici ministerii partib; ordinariam hujus Sacra-
 menti administrationem cesserint? An contra Patres Familias id munus sibi
 semper retinuerint exercuerintquè, scriptura nõ meminit. Adducitur qui-
 dem Circumcisio Johannis facta à patre ej; Zachariâ, sed præter omne fun-
 damentum, cum Scriptura non dicat, Zachariam Filium suum circumcidisse
 se, sed in genere tantum recenseat, *quod venerint, putà accolæ & vicini, ad*
 6. *circumcidendum puerulum Luc. 1. 59.* Fac tamen, Zachariam circumcidisse Fi-
 lium, fecisset forte hoc, quia fuit Sacerdos. Instrumentum Circumcisionis
 culter fuit acutus *Exod. 4. 25. Jes. 5. 3.* Subjectum Totale fuit Masculus (1) o-
 mnis ex Semine Abrahæ ortus, (2) Servi domi nati, seu Vernæ, (3) Servi em-
 ti, (4) Profelyti nõ solum religione, sed etiam cohabitatione Israëlitis jun-
 cti. *Gen. 34. 15. Exod. 12. 44.* Reliq; verò gentes Profelytæ ad circumcisionem
 non adigebantur *2. Reg. 5. 17, 19.* Partiale fuit præputium in membro genita-
 li. Dum

¶ Dumq; Sacramentum fuit Circumcisio, signum in ea occurrere & res si- 7.
gnata debuit. Signi nomine sectio illa externa venit, qua præputium ma-
culi amputabatur; res signata fuit amputatio Peccatorū per gratiam Justi-
ficationis *Rom. 4. 11.* & Sanctificationis *Deut. 30. 6.* quæ est *circumcisio cordis*
in occulto, in Spiritu, cordis Rom. 2. 29. Et *sine manibus peragitur Col. 2. 11.* Et
hæc est res signata Principalis, cum adoptione & acceptione in fœdus &
Populum Dei. Minus Principalis discretio fuit à reliquis Populis non Isra-
ëlitis. Actio illa in præputium circumcidendum lata Materia quasi fuit hu- 8.
jus Sacramenti; Prout vero actio fuit in præputium pueri amputandum la-
ta, & administrata ab ordinario & ad id constituto ministro & quatenus no-
tabat receptionem in populum Dei &c. formæ rationem sustinet, Sacra-
mento Circumcisionis abstractè & oppositè ad rem signatam sumto. Quod
si concretè accipitur & pro signo & pro re signata, analogia illa signi ad re-
signatam itidem Formæ rationem sustinet, ut in omnibus Sacramentis. Or-
dinarium tempus Circumcisioni peragendæ destinatum fuit *dies octavus* 9.
Gen. 17. 12. Quo consuleretur valetudini & vitæ Infantum tenellorum, qui
vulnus illud admittere vix poterant, antequam aliquid virium cepissent.
Hic dies octavus nusquam legitur anticipatus, utut mortis periculū inter-
cesserit, quia ad eo necessaria non fuit circumcisio, ut propterea pro dam-
natis habendi, qui ante octavum diem, ubi nondum capaces erant hujus Sa-
cramenti, decessere, cum hæc iterum illud Bernhards obtineat: *non privatio*
sed contemptus damnat. Et qui illi damnati essent, qui divinæ ordinationis
transgressores nequaquam erant, quibusq; Deus pariter promisit se Deum
eorum esse *Gen. 17. 7.* Ex quibus *ne unum perire vult Deus Matth. 18. 14.* Quis 10.
pro damnatis habere vult Sanctissimos illos Martyres, quibus *Exod. 1. 22.*
1. Maccab. 1. 51, 64. Mal. 2. 16. Omnesq; Infantes tempore commorationis in
deserto mortuos? Nec transilire licuit eundem octavum diem & circumcisio-
nem ulterius differre per *Gen. 17. 14.* Quod tamen non nisi de adultis circū-
cisionem in se neglectam comprobantibus intelligendum, cum infantes, in
quibus vel parentum culpâ vel ob ægritudinis periculum circumcisio extra-
cta vel omissa fuit, irritum facere dei fœdus nō potuerint. nec mors tempo-
ralis illico irroganda nedum æterna illa comminatione intelligi videtur,
cum illi, qui primū Circumcisionis contemptores fuerunt, peccatum post
agnoscere & seriâ pœnitentiâ deprecari potuerint; Sed potius excommuni-
catione è populo & Ecclesia Israelitica duratura, donec propriâ eâque seriâ
resipientiâ vel propriam vel parentum in se admissam culpam eluerint.
Quod item Circumcisio usq; ad Christum durare debuerit, qui ut omnis Le- 11.
gis ceremonialis ita & Circumcisionis finis fuit *Rom. 10. 4.* vel inde constat,
quod

- quod Paulus expressè dicat *Gal. 5. 2. Ecce ego Paulus dico vobis, si circumciderimini, Christum nihil vobis profuturum.* Fuit ergo Circumcisio Primum V. T. Sacramentum, quò præputio in masculis Israëlitis præciso illi à peccatis propter Christi Sacrificium olim offerendum absoluti in fœdus populumque Dei recipiebantur. Pascha Circumcisionem excipit, quò hoc loco non indigitatur transitus Angeli Occisoris, uti accipitur *Exod. 12. 1.* Nec ipse Agnus anniculus ut *Exod. 12. 21. Marc. 14. 12. Luc. 22. 7, 15.* Nec ipse Christus Agni Paschalis Antitypus *1. Cor. 5. 7.* Nec præcisè Festum solemne & Anniversarium, velut sumitur *Exod. 12. 14. Levit. 23. 45* Sed conjunctim & Festum; & Agnus omniaq; quæ huc concurrere & observari per Legem *Exod. 12.* propositam debebant hoc loco vocabulo Paschatis designantur. Efficiens causa est Deus *Exod. 12.* Administra Causa alia fuit ante Leviticum Sacerdotium, Alia post idem institutum. Ibi fuit unusquisq; Pater Familiæ *Exod. 12. 3, 4, 6.* Hic videntur fuisse Levitæ & Sacerdotes *Esd. 6. 20. 2. Chron. 30. 17, 18.* Materia ut in omni Sacramento sic & hic duplex est Interna & Externa. Externa fuit Agnus, si haberi potuerit; Sin minus, etiam hædus videtur adhiberi potuisse per *Exod. 12. 3.* collat. cum *vers. 5.* De quo agno requirebatur (1) ut esset perfectus & integer, non mutilus aut defectui obnoxius. (2) Masculus. (3) Anniculus. Interna, invisibilis & res signata (nam externa materia ut in omni Sacramento, sic & hic rationem signi habuit) tum immediate per signum externum significabatur, tum mediatè. Immediate indigitata erat transitio Angeli Occisoris & eductio ex Ægypto *Exod. 12. 27.* Mediatè indigitata Christus fuit immaculatus ille Dei Agnus *Job. 1. 29. 1. Petr. 1. 19.* visibiliter & actu mactandus demum, sed efficaciam respectu mactatus à jactato mundi fundamento *Apoc. 13. 8.* Forma utriq; materiæ respondit, indeque ipsa duplex velut fuit (1) Externa, (2) Interna. Externam exhibebant Actiones illæ Sacramentales circa externam materiam exercitæ; quæ tum Præparatoriæ erant ad Principalem, tum Principalis ipsa. Illæ fuerunt (1) separatio Agni à reliquo grege facta decimo die mensis Nisan & per quadriduum asservatio. *Exod. 12. 3. 6.* (2) Mactatio facta die decimo quarto Mensis Nisan, inter duas vespèras, h. e. inter duas vesperi extremitates, inter Initium ejus coeptum die ad finem se inclinante & principium profundæ noctis. *Exod. 12. 6. Levit. 23. 5.* (3) Assatio facta ea ipsa nocte ultimam vesperi extremitatem immediatè excipiente. Hæc erat ipsa Manducatio facta itidè decimæ quartæ diei nocte *Exod. 12. 8.* Hæc quæstio moveri solet de illo Paschate, quod Judæi celebrarunt tempore Passionis Christi. Namq; multi existimant, Christum cum Judæis Pascha eodem die tunc

non celebrasse, hinc adducunt (1) Quod Job. c. 13. v. 1. testetur, Christum celebrasse epulum Paschale ante festum Paschatis. (2) Quod Job. c. 18. 28. dicat, Judæos non ausos fuisse ingredi prætorium Pilati, ne polluerentur, sed ut comedere Pascha, hinc colligunt, illos demum comesturos fuisse Pascha, nondum comedisse. (3) Quod idem Job. c. 19. 14. perhibeat, Christum eo die crucifixum esse, qui Parasceve Paschatis fuit. Hi omnes eo concedunt, Christum quidem divinitus constituto die Pascha celebrasse, sed Judæos propter traditiones suas à constitutione divina recessisse. qui contrarium tenent, 17. statuentes Christum Judæis simul eodem divinitus constituto die Pascha celebrasse causantur probari non posse Judæos unquam ab ordine divinitus constituto tam temere resiliisse, deinde quod discipuli Christi non invenissent omnia parata ad epulum Paschale, etenim preparatio, quæ quarto die ante incipere debebat segregatione agni mactandi à reliquo grege. fieri non potuisset, nisi ante inter Christum & Hospitem ideo convenisset, quod tamen textui S. minime consonum est; Deniq; nulla adductarum rationum contrarium satis probet. Ad primam namq; respondet, non testari Johannem, quod Christus ante festum Paschatis epulum Paschale comederit, sed quod Christus ante illud festum sermonem istum habuerit, scilicet biduo ante paschatis festum, quod de Matth. 26. 2. Ad secundam respondent, Judæos non demum comesturos fuisse Pascha, sed in celebratione hujus festi & participatione sacrificiorum Paschalium atq; panum azymorum perrecturos, ad quod omnino ineptos se reddidissent, si fuissent aliunde contaminati. Pascha etiam non semper notare agnum istum, sed & panes azymos & sacrificia, quæ tunc fieri solebant, ut liquet à Deut. 16. 1, 2. 2. Chron. 30. 3, 15, 21. c. 35. 5, 17. Act. 12. 3, 4. Ad tertiam dicunt ex textu ipso & in specie v. 31. c. 19. patere, quod intelligatur parasceve non in diem Paschatis primum, sed in diem Sabbathi. Hoc omnium evidentissime & expressis verbis à Marco asserti c. 16, 42. Ultimam hanc sententiam pro probabiliore & nos habemus. Hanc principalem Actionem, scilicet Manducationem comitabantur alia propria & per quam necessaria Adjuncta, puta summa festinatio, quæ indigebatur, quod lumbos habere debebat succinctos, calceamentis pedes indutos & baculos in manibus Exod. 12. 11. Quod stantes comederint in S. textu non legitur mandatum. Inde nec Christus novi quid faciebat, quando pascha manducatur, ad mensam discumberebat, Job. 13. 4, 12, 23. Summæ Festinationi conjunctum erat, quod cum azymis & amaris herbis pascha edere tenebantur Exod. 12. 8. Itē quod nihil reliquum in sequens mane esse debebat, quodq; hyssopo sanguine tincto superliminaria & postes inungebantur. Qui ritus an postea cum reliquis semper repetitus fuerit, multi dubitarunt, quod finis cessaverit; Veriūmiliorem
alii

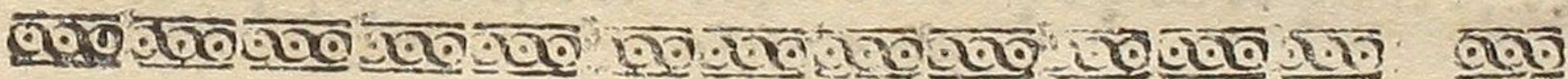
alii putant affirmativam sententiam propter mandatum Dei *Exod. 12. 24. Num. 9. 3.* Quodq; non cessaverit finis mysticus & remotus, sc. *aspersio Sanguinis Christi*. Interna Forma iterum est Analogia illa inter signa & Rem signatam, inter Materiam Externam & Internam, inter Elementa atq; actiones Externas & rem spirituales atque Mysticam intercedens. Finis tum Principalis fuit, tum minus Principalis. Principalis fuit (1) signum memoriale mirandæ Liberationis ex *Ægypto Exod. 12. 17. 27. c. 34. 18.* (2) Confirmatio Christi venturi præstandæq; per ipsum Liberationis Spiritualis *Job. 19. 36. 1. Cor. 5. 7.* Minus Principalis fuit (1) Congregatio Populi *Exod. 12. 16.* Ejusdemq; ab alienigenis distinctio *v. 43. 48.* Subjectum, cui nimirum vesci licuit Agno Paschali fuerunt (1) Omnes Israelitæ, tam Mares quam Fœminæ. (2) Profelyti Circumcisi. Non Circumcisi haud admittebatur *Exod. 12. 43, 44, 45, 48.* Adjunctorum nomine, præter ea quæ supra recensita sunt, nobis etiam veniunt (1) Locus, qui fuere in *Ægypto ades Privatorum Exod. 12. 3, 4.* In terra Canaan Templum, ubi à Levitis mactabatur *Deut. 6. 5, 6. 2. Chron. 35. 3, 6.* (2) Tempus, hoc quotannis recurrebat. Quotannis namq; celebrandum erat Pascha usq; in adventum Messia, qui corpus fuit, ad cujus præsentiam umbræ cessarunt *Col. 2. 17.* Absolutus autem finis fuit destructio templi Hierosolymitani, extra quod nequaquam mactari potest, *Deut. 16. 5, 6.* (3) Necessitas. A deo necessaria fuit Paschalis celebratio, ut excidium immineret secus facientibus *Exod. 12. 15, 19.* Est igitur Pascha alterum V. T. Sacramentum, quo per Agni anniculi decimo die Mensis nisan separati & decimo quarto mactati atq; assati manducationem declarabatur & ob signabatur Liberatio Populi Dei ex *Ægypto Corporali & Spirituali per Christum.* Haftenus Sacramenta Veteris Testamenti Novi Testamenti duo sunt Baptismus & S. Coena. In Papatu præter hæc duo adhuc quinque Ecclesiæ obtruduntur, adeo ut in universum septem numerent Novi Fœderis Sacramenta, scilicet *Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Matrimonium & Extremam Unctionem.* At quia hæc quinque Pontificiorum Sacramenta partim ritus sunt citra fundamentum Scripturæ merâ superstitione à Pontificibus confecti, nulla verò eorum pro Sacramentis à deo instituta, nec ullum formam, materiam & c. aliaque requisita propria Sacramentorum habeat, merito eadem Sacramentorum numero exterminamus. Plenior hujus Thematis discussionem apud Theologos nostros passim legere est. Inde missis his ad Baptismum, primum Novi Testamenti adeoque initiationis Sacramentum nos conferimus,

Cœclica, Grubuschi, vulgas Monumenta Sacrorum :
 Quatenus hæc Curæ sola fuere Tibi.
 Præmia si maneat Curam, Te Præmia Cœli
 Certa manent, hominum non memoranda sonis.

Umque f.

Elias Grebenitz
 Theol. Prof. Ordin.

DE SACRAMENTIS sacro dum differis ore,
 GRUBUSCHI, res est qua sacra rite cluit.
 Berge sacrâ vitâ te sacrum rite probare,
 Et finem Studiis præposuisse sacrum.
 Sic pius & doctus, sic es sacer ipse futurus,
 Ac post hanc vitam sic Sacrosanctus eris.

Umq; app.

P R Æ S E S.

Wer dem was GOTTlich ist / bereit ist nach zu sinnen /
 Derselb erfahret bald / wie Pallas sich erzeigt.
 Wie Jhn niemahlen triegt sein Löbliches beginnen /
 Wie Jhm mit grosser Huld der Höchste bleib geneigt.
 Drumb läst Er werther Freund / diß eben von sich schliessen
 Wann solch Vornehmen sich Unß löblich jekt erweist.

Durch

Durch seinen blaffen fleiß: So muß Er auch genießen/
Diß/ was verdienet hat ein solch entzündter Geist.

Also wolte seinen Herrn Stubens
gesellen Glückwünschend bedienen

G. E. Zimmermann.
Von Strelen auß Schlesien.

As von dem Pövel er Herr Grubusch wil ab-
weichen /
Und nach was hohem tracht / weist diese schwere
Schrift.

Diess die deutung leihet der alten Bundeszeichē
An welcher viel geirt / hier aber recht eintrifft /
Wohl! Grosse sachen die erfordern hohe sinnen/
Er fahre fort: Es lobt ein jeder sein beginnen.

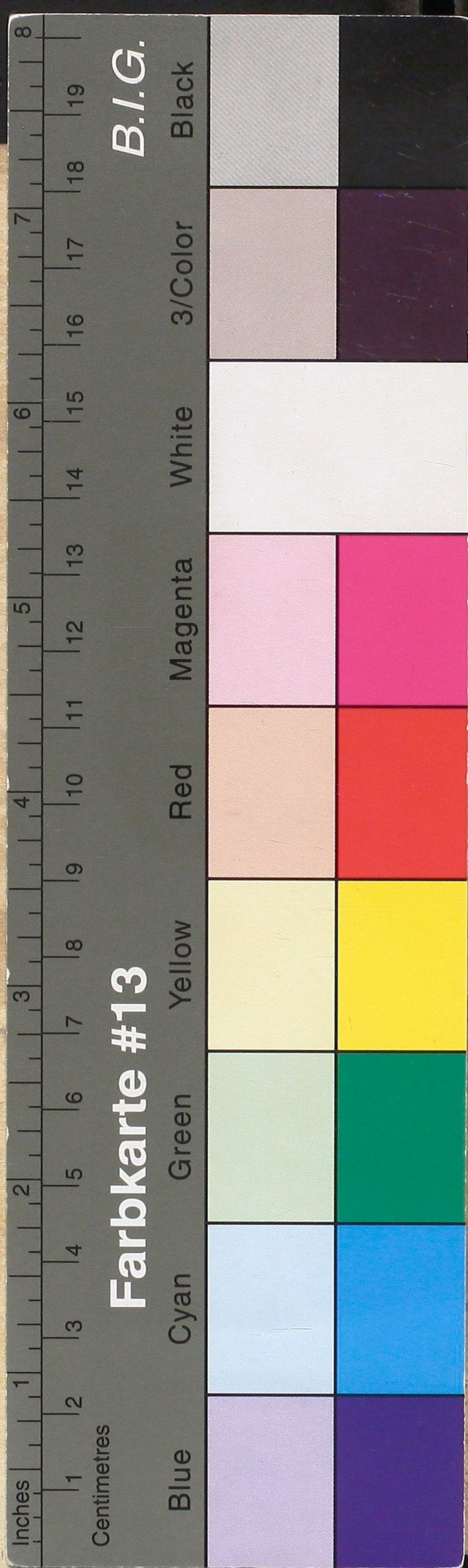
Joh. Gottfr. Legner.

17WA 1718

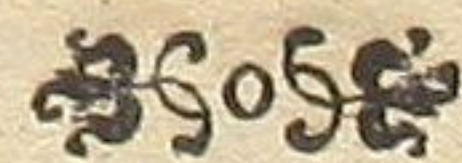

I. N. D. N. 7. G.
DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
SACRAMENTIS
IN GENERE, ET IN SPE-
CIE DE SACRAMENTIS
VET: TESTAMENTI,

Quam
Concedente Venerandâ Facultate THEOLOGICA,
In Alma Marchiarum Universitate,
Eruditorum Ventilationi Submittunt,
P R Æ S E S
JOHANNES SIMONIS,
SS. Theol. Doctor Logicæ Ordin: & Metaph: Extraord.
P. P. & h. T. Facultatis Philosoph. DECANUS,

Respondens
JOHANNES CONRADUS Grubusch /
Coth. Anhalt:
die 16 Decembris
Horis locoque consuetis.

Excudit ANDREAS BECMANUS,
M DC LXIX.